

BROR GÅRDELÖF

Att lindra och trösta

Jourpasset på Anestesi- & Intensivvårdskliniken, Universitetssjukhuset i Linköping, har pågått några timmar denna kväll i augusti. Åtskilliga timmar återstår, när larmet kommer. Anestesisköterskan och jag finner oss vid katastrofförrådet, börjar kränga på overaller, tar fram utrustning och kollar att mobiltelefonen fungerar. Som vanligt vet vi inte mycket om vad som hänt, men det brukar gå att ta reda på under färden till olycksplatsen. Dit är vi snart på väg i räddningstjänstens Volvo 740, medan mörkret faller. Drunkningsolycka ute på landet. Mer vet vi inte.

Vägen dit är lång. De sista milen är slingrig grusväg. Blåljusen reflekteras i vägskyltar med namn som är obekanta, trots att jag bott i Östergötland i bortåt 20 år. Resan tar åtminstone en halvtimme, och alla i bilen tänker att om man inte fått upp den drunknade innan vi är på plats, har vi inget att erbjuda. En förhastad slutsats, skall det visa sig.

Till slut syns andra blåljus och reflexer från utryckningskläder. Ansvarigt befäl på plats berättar att sjön ligger halvan kilometer in i skogen. Transporten dit sker med terränggående jeep längs ett mildt uttryckt skumpigt traktorspår. Vid den lilla sjön – snarast en göl – ses skarpa strålkastare och när vi kommer ur jeepen hörs bullret från det motordrivna elverket. Räddningsledaren, som jag känner sedan tidigare, pekar ut över den nattsvarta vattenytan. Där syns ett par båtar och något som ser ut som en windsurfingbräda med ett par man på. Än så länge har de inte hittat den drunknade.

Så finns hon där – en kvinna på några och trettio, som räddningsledaren presenterar som hustrun. I kontrasterna mellan strålkastarljuset och det täta augustimörkret är hennes ansikte blekt,

ögonen stora och mörka. Hon heter Maria. Jag presenterar anestesisköterskan och mig själv. Vi fortsätter alla att följa arbetet ute på vattenytan. Något annat finns inte att göra – utom det självklara att hålla Marias hand. Hon griper min hårt, utan ett ord.

Hur länge det pågår minns jag inte, men till slut konstaterar räddningsledaren, att ytterligare arbete är meningslöst denna natt. Gölens botten är dyg och såväl båtarnas som dykarnas aktiviteter i vattnet har fått sikten att gå ned till noll. Alla rimliga bedömningar landar i samma slutsats – om mannen är kvar i vattnet kan han inte längre räddas till livet och vidare arbete får vänta till dagsljus.

I jeepen på väg tillbaka till stugan tar jag åter Marias hand. På detta sätt sitter vi under återvägen tills hon börjar berätta och hela den oerhörda tragedin står klar.

De gifte sig två dagar tidigare efter att ha känt varandra länge. Den avlägsna bostaden valdes avsiktligt, då båda tyckte om friluftsliv och jakt. Denna kväll tog de en promenad tillsammans med hunden, som mannen ville träna i apportionering. Framme vid sjön slängde han i apporten, men hunden ville inte gå i vattnet, varför han själv gick ut för att hämta den. Där ute trasslade han in fotlederna i undervattensväxter, drabbades av panik och hamnade under ytan. Maria sprang själv ut i vattnet för att hjälpa, fick tag och kunde hålla upp honom över ytan korta stunder. Men den dyga botten gav inget spjärntag för hennes fötter, och snart sjönk de båda under igen. Detta utpräpades åtskilliga gånger tills hon var utmattad och själv löpte risken att drunkna. De sista gångerna hon fått upp honom över ytan var han inte kontaktbar.

I detta läge fattade hon det fruktansvärda, men enda rimliga, beslutet att lämna honom, springa hela vägen längs det mörka traktorspåret till närmaste telefon och ringa efter hjälp. Räddningstjänstens insatstid hade varit lång, en tid under vilken hon befunnit sig i helvetet.

Under berättelsens gång har vi kommit fram till deras hem. Anestesisköterskan och jag drar den gemensamma slutsatsen att hon inte längre behövs utan kan återgå till sjukhuset. Själv tänker jag stanna kvar en stund till och lyckas efter några försök – mobiltelefonens täckning

Bror Gårdelöf är anestesilog och överläkare vid Universitetssjukhuset i Linköping – med ett 15-årigt förflutet som ambulansöverläkare i Östergötland. Våren 2003 förverkligade han en 40 år gammal dröm och köpte en motorcykel. Detta lidelsefulla intresse har bl a resulterat i en reseskildring i mcnytt.

FOTO: THOMAS JOHANSSON

är högst bristfällig och har varit obefintlig inne vid sjön – få kontakt med bakjouren inne på sjukhuset, som förmodligen sedan flera timmar undrat vad jag håller på med. När han får läget klart för sig invänder han inte mot ytterligare väntan.

Jag visas in i ett äldre, rött trähus där det luktar välkomnande från ett par vedkaminer. Några vänner och grannar har mött upp för att ge det stöd de kan – alla allvarliga, några rödgråta. Såväl frack- en som brudklänningen hänger framme och åtskilligt annat minner också om glädjehögtiden för två dygn sedan – ohyggliga understrykningar av detta tvärra kast mellan högsta lycka och djupaste katastrof. Jag hinner flera gånger reflektera över Hippokrates 2 400 år gamla sentens: »Läkarens uppgift är att någon gång bota, ofta lindra och alltid trösta.« Aldrig förr har verkligheten bakom dessa ord grinat mig så skoningslöst i ansiktet som denna kväll och känslan av hopplös otillräcklighet växer sig bara starkare. Jag fortsätter att göra det enda jag kan – hålla henne i handen, mestadels tiga och lyssna. Så sitter vi – oklart hur länge.

En ambulanssjukvårdare kommer in och vill tala med mig i enrum. Räddningstjänsten har trots allt hittat den drunknade, vars kropp just nu transporteras längs traktorvägen. Jag tar på mig att meddela hustrun, vilket de övriga på plats är tacksamma för, och ombesörja dödförklaringen.

Den unge mannens ansiktsdrag är lugna och fridfulla. Han har fortfarande

Läkartidningens novelltävling

»Att vara doktor« var temat för den novelltävling som Läkartidningen utlyste i samband med tidningens 100-årsjubileum. »Att vara doktor« är också titeln på den novellsamling som utkommer i slutet av oktober där Brombergs Bokförlag publicerar de »vinnande« novellerna. Denna novell är en av dessa.

Läs mer på www.lakartidningen.se

en krans av vattenväxter kring vardera fotleden. Maria tar farväl av honom i ambulansen, nästan återhållsamt, med tårarna strömmande, samtidigt som chock och sorg präglar hela hennes varelse.

Till slut klättrar jag in i ambulansen och återfärden anträds. Vid halvtretiden på morgonen kan bakjouren rapportera av läget inne på sjukhuset och åka hem.

Det hände säkert en del under passet, innan jag åkte ut. Det händer förmodligen ytterligare en del innan morgonen kommer och det är dags att rapportera av, men av det minns jag ingenting.

De följande månaderna har Maria och jag telefonkontakt – i början tätare, sedan alltmer sporadiskt. Jag är inte formellt engagerad i hjälpen med hennes sorgearbete, men de gemensamma upplevelserna har fört oss samman och hon säger att hon uppskattar våra samtal.

Begravningen hålls i deras vigselkyrka ett par veckor efter tragedin. Personerna i kyrkan är till övervägande del desamma som var med på vigseln. Dagen är vacker och allt understryker än en gång hur blint och grymt ödet kan slå.

Av praktiska skäl var det jag som sjukskrev Maria den första tiden. Så småningom kom vederbörlig blankett från försäkringskassan med förfrågan om beräknad sjukskrivningstid etc. Högst begripligt var blanketten inte särskilt väl anpassad för det hon varit med om, så rutorna gick inte att fylla i enligt mallen. I stället skrev jag helt enkelt ned vad hon råkat ut för och gjorde bedömningen att hon skulle behöva lång tid – oklart hur lång – för att hämta sig från det som skett. Glädjande nog tycktes denna blankettmässigt udda lösning fungera på försäkringskassan för jag hörde aldrig av dem igen.

Några år efter det inträffade berättade en kollega, änklings sedan en tid, att Maria och han gift sig. De kände varandra något redan före katastrofen, eftersom han ingick i jaktlaget. Nu var hon gravid och när detta skrivs är de föräldrar sedan länge.

Så – som alltid – går livet vidare. Två som förlorat sina makar fann en ny tillvaro hos varandra. Varje gång jag möter honom minns jag vad som skett och önskar dem all lycka.

Detta är skrivet ur minnet cirka tio år efter att tragedin ägde rum. Minnet är bedrägligt, men händelserna är nedskrivna som jag kommer ihåg dem.

Hon heter inte Maria – och har naturligtvis accepterat att denna berättelse publiceras. •